

УДК 336.717

Prof. nadzw. Zakładu Ekonomii i Badań nad Gospodarką
Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy,
dr hab Petro Gudź
Гриценко К.О.

Запорізький національний технічний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

У публікації підлягають розгляду питання щодо визначення залежності оцінювання фінансової стійкості банку від джерел інформаційного забезпечення. Розглянуто джерела інформації для оцінки фінансової стійкості банку, як внутрішні так і незалежні зовнішні. Наочно продемонстровано залежність оцінки фінансової стійкості банку від вибірки показників оцінювання (якісні та кількісні).

Ключові слова: джерела інформації, фінансова стійкість банку, інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості банку, організаційно-управлінська стратегія.

Gudź P.V., Grytsenko K.O.

INFORMATION SUPPORT ASSESSING THE FINANCIAL STABILITY OF THE BANK

The article presents the approaches to determining the dependency assessment the financial stability of the bank's sources from information support. Examined the sources of information for assess the financial soundness of the bank (internal and independent external). Clearly demonstrated the dependence of assessing the financial stability of the bank from sampling indicators of evaluation (qualitative and quantitative).

Keywords: sources of information, the financial stability of the bank, information assessing the financial stability of the bank, organizational and management strategy.

Gudź P.V., Grytsenko K.O.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ БАНКА

В публикации подлежат рассмотрению вопросы определения зависимости оценивания финансовой устойчивости банка от источников информационного обеспечения. Рассмотрены источники информации для оценки финансовой устойчивости банка, как внутренние, так и независимые внешние. Наглядно продемонстрировано зависимость оценки финансовой устойчивости банка от выборки показателей оценки (качественные и количественные).

Ключевые слова: источники информации, финансовая устойчивость банка, информационное обеспечение оценки финансовой устойчивости банка, организационно - управленческая стратегия.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасних умовах для забезпечення стійкого розвитку економіки, у т. ч. її банківської системи, ефективно інформаційне забезпечення є необхідною складовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. В діяльності комерційних структур, що являють собою комплекс взаємопов'язаних та взаємодіючих підрозділів, передача інформації є першочерговим та обов'язковим фактором їх нормального функціонування.

На сьогодні існують різні методологічні та методичні підходи до інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості банку, але вони є недостатньо структуровані та систематизовані, а кризові явища, які періодично виникають у банківській сфері, вимагають перегляду та порівняльного аналізу методик з метою розроблення напрямів

оптимізації процесу оцінювання банківської надійності в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості банку вивчали такі науковці, як Крухмаль О.В. [5], Зверяков М.І. [7], Лютий І.О [1], Корнілюк Р. [6] та інші.

Але попри значну кількість наукових робіт, присвячених даній тематиці, існують питання, що потребують подальшого розгляду, а саме, залежність оцінки фінансової стійкості банку від видів інформаційного забезпечення. Адже інтегральну характеристику фінансової стійкості не можна зводити лише до набору кількісних показників, бо фінансова стійкість - це якісна характеристика (в тому числі й не фінансові зіставлення) комерційного банку.

Цілі статті. Об'єктом дослідження даної статті є оцінка фінансової стійкості комерційних банків України. Предметом є фінансова стійкість комерційних банків України. Метою статті є дослідження впливу інформаційного забезпечення на оцінку фінансової стійкості банку. Відповідно до мети основним завданням є визначення залежності оцінювання фінансової стійкості банку від джерел інформаційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «фінансова стійкість» нині має численні тлумачення. Проте до цих пір немає чітко опрацьованого визначення «фінансова стійкість» стосовно комерційних банків . Авторами багатьох навчальних посібників пропонуються різні підходи до тлумачення визначення «фінансова стійкість комерційного банку» :

–фінансова стійкість банку може бути оцінена якістю активів, достатністю капіталу та ефективністю діяльності [2];

–положення комерційного банку є стійким, якщо він має стійкий капітал, ліквідний баланс , є платоспроможним і задовольняє вимоги до якості капіталу [3];

–першочергове значення у визначенні фінансової стійкості банку надається власному капіталу[7];

–під фінансовою стійкістю банку розуміють його здатність протистояти деструктивним коливанням, виконуючи при цьому операції із залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб, відкриття та ведення банківських рахунків , а також розміщення залучених коштів від свого імені і за свій рахунок на умовах платоспроможності , терміновості і зворотності [4]. Тобто акцентується увага на здатності банку надавати комплекс специфічних банківських послуг належної якості за будь яких умов.

Але в цілому , фахівці в області банківської справи сходяться в одному - в тому, що фінансова стійкість комерційного банку - це стійкість його фінансового становища в довгостроковій перспективі.

Вона відображає такий стан фінансових ресурсів, при якому комерційний банк, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом їх ефективного використання забезпечити безперебійний процес здійснення своєї економічної діяльності.

Слід зазначити, що формалізація оцінки фінансової стійкості банку істотно залежить від розвиненості та відкритості системи інформації. Адже залежно від того який вид інформаційного забезпечення ми використовуємо зміниться оцінка фінансової стійкості банку.

Як зазначає Крухмаль О.В., інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості банку – це сукупність аналітичної інформації, методів її обробки, аналізу та форм представлення, що дозволяють вивчити реальний стан фінансової стійкості, виміряти вплив факторів, що її визначають, а також обґрунтувати напрямки

забезпечення фінансової стійкості в прогнозованому періоді.

Для створення ефективної системи інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості необхідна розробка універсальної системи класифікації інформації, яка є однією з необхідних умов ефективної оцінки фінансової стійкості банку та забезпечення інформованості всіх користувачів результатами оцінки. В сучасних умовах єдиний інформаційний простір необхідний для забезпечення узгодженості, несуперечливості, закінченості управлінських рішень [5].

Інформація, що циркулює в інформаційному просторі банку розрізняється залежно від місця виникнення, стадії обробки та способу відображення.

Джерелами інформації для оцінки фінансової стійкості банку можуть бути як внутрішні так і незалежні зовнішні джерела.

До внутрішніх джерел інформаційного забезпечення відноситься інформація бухгалтерського, фінансового, управлінського, податкового та статистичного напрямів, яка спрямована на оцінку діяльності банківської установи [7].

При зборі інформації ставляться дві основні мети: перша – збір інформації для здійснення контролю та нагляду за діяльністю банків, друга – формування національної статистики.

Інформаційним забезпеченням оцінки фінансової стійкості банків є консолідовані звіти банківських установ про їхню діяльність за певний період, що відповідає вимогам Національного Банку України (НБУ), це дає змогу розглянути роботу банків в одній площині для подальшого порівняльного аналізу.

Таблиця 1

Ренкінг НБУ, активи та зобов'язання банків на 01.04.2014 р.

№	Банк	Активи	Балансовий капітал	Зобов'язання
1	Приватбанк	196 128 529	20 791 059	175 337 470
2	Ощадбанк	110 756 551	20 449 927	90 306 624
3	Укрексімбанк	105 739 342	18 159 054	87 580 287
4	Дельта Банк	62 117 937	4 463 373	57 654 564
5	Промінвестбанк	48 944 901	6 300 432	42 644 469
6	Укрсоцбанк	46 123 706	8 544 256	37 579 450
7	Райффайзен Банк Аваль	44 986 700	6 788 978	38 197 722
8	Сбербанк Росії	42 531 932	3 831 585	38 700 347
9	Перший Укр. Міжнар. Банк	36 676 569	4 756 211	31 920 357
10	Альфа-Банк	35 773 030	4 207 956	31 565 074

Джерело: складено автором на основі [8]

В таблиці 1 відображені показники банківської діяльності станом на 01.04.2014, за допомогою цих даних розраховується група показників які оцінюють фінансову стійкість банку.

Проте робити оцінку фінансової стійкості спираючись тільки на джерела внутрішньої інформації є не досить коректним. Адже в умовах посилення конкуренції на фінансовому і грошово-кредитному ринках банки вимушені застосовувати нові фінансові інструменти для забезпечення стійкості та більш гнучкого реагування на можливі ризики.

Саме для покращення фінансової стійкості банку й розробки нових фінансових інструментів банки звертають свою увагу до зовнішніх джерел інформації.

Джерелами зовнішньої інформації є зовнішні по відношенню до банку суб'єкти

інформаційного простору. Зовнішня інформація – це інформація про стан економічного середовища, у якому функціонує банк. Складовими зовнішньої інформації є економічна інформація (фінансові, макроекономічні і статистичні показники) та правова і нормативна база законодавчих і регулюючих органів [7].

Банк розробляє свою організаційно-управлінську стратегію пошуку засобів задоволення потреб, як клієнтури банку так і своїх власних. За допомогою створення системи ефективного управління грошима, кредитами, відсотками, валютами, розрахунками й враховуючи особливості маркетингового оточення та існуючої кон'юнктури ринку позичкового капіталу, банк покращує свої показники, що в свою чергу зміцнює фінансову стійкість банку в цілому [1].

Основна ідея розробки організаційно-управлінської стратегії полягає у виявленні потреб, запитів і переваг споживачів та, в зв'язку з цим, - визначення сегментів ринку, на якому може бути знайдена ніша для реалізації нових банківських продуктів та послуг в умовах конкуренції з іншими банками.

На сучасному етапі розвитку банківської системи не рекомендується відноситись до фінансової стійкості банку як до набору показників, необхідно зауважити, що групу коефіцієнтів для оцінки формують переважно на основі аналізу джерел його коштів, тобто обмежуються аналізом пасивів без урахування змін у активах.

Такі значні розходження у розумінні фінансової стійкості викликані різними підходами до цієї проблеми. Акціонери, вкладники, позичальники та службовці вкладають у це поняття різний зміст. Останнім часом дедалі популярнішим стає підхід, коли банк розглядається як економічна система, а його надійність як стабільність відносин між її елементами [1]. Показник стабільності є інтегральним показником.

Для наочного прикладу залежності оцінки фінансової стійкості банку не лише від внутрішніх, а ще й зовнішніх джерел інформації розглянемо таблицю 2.

У таблиці 2 відображена оцінка фінансової стійкості, що спирається на здатність банків протистояти внутрішнім та зовнішнім ризикам, при цьому зберігати прихильність клієнтів банку до його депозитних продуктах та забезпечувати гарні перспективи для успішної діяльності у роздрібному сегменті банківських послуг.

Вибірка банків для рейтингу включає банки першої, другої і третьої груп за класифікацією НБУ, що активно працюють на ринку роздрібних депозитів, а також окремі банки з 4-ї групи з об'ємом депозитів фізичних осіб більше 1 млрд. гривень. З рейтингової вибірки виключаються неплатоспроможні банки, в яких здійснюється тимчасова адміністрація.

Фінансові установи отримують бал від 1 до 5 (+ похибка) залежно від показників, що характеризують їх стресостійкість та лояльність вкладників: враховується якість активів, ліквідність, можливість зовнішньої підтримки, приріст вкладів, платіжна репутація і т. д. [6].

У рейтингу використовувалися дані офіційної звітності банків за 1 квартал 2014 року.

При складанні середньої експертної оцінки враховувалися думки інвестиційної компанії Dragon Capital, рейтингового агентства "Експерт-Рейтинг" і рейтингового агентства "Кредит-рейтинг".

Таблиця 2

Рейтинг фінансової стійкості банків з точки зору стресостійкості та лояльності клієнтів за 1 кв. 2014 р.

№	Банк	Загальний рейтинг	Стресостійкість	Лояльність вкладників	Поправка аналітиків	№ за розміром активів (НБУ)
1	Укрексімбанк	5,19	3,80	4,60	1,00	3
2	Ощадбанк	4,77	3,90	3,60	1,00	2
3	Сбербанк Росії	4,75	3,60	4,60	0,67	8
4	УкрСіббанк	4,55	3,50	3,60	1,00	14
5	Креді Агріколь Банк	4,48	3,60	3,40	1,00	19
6	Промінвест Банк	4,36	3,60	3,80	0,67	7
7	Укрсоцбанк	4,34	3,70	3,60	0,67	6
8	Кредобанк	4,33	3,50	3,20	1,00	48
9	Укргазбанк	4,27	3,60	3,60	0,67	15
10	Альфа-Банк	4,22	4,40	4,00	0,00	11

Джерело: [9]

Слід звернути увагу, що в таблиці 2 до десятки найбільш фінансово стійких увійшли, як знайомі широкому загалу великі банки України (Укрексімбанк, Ощадбанк, Укрсоцбанк), так і невеликі банки (Кредобанк).

Та найцікавішим є те, що більш нижчі позиції посідають такі банки як Приват Банк (22 місце), Дельта Банк (32 місце), Райффайзен Банк Аваль (12 місце) [9].

Ці банки мають великі за розміром активи та істотно впливають на розвиток банківського сектору України, але при включенні до оцінювання їх фінансової стійкості якісних характеристик, таких як лояльність клієнтів, вони віддають свої позиції на користь банків з меншою ресурсною базою. Це пояснюється тим, що банки які увійшли до десятки кращих зуміли вдало поєднати в своїй діяльності, як кількісні так і якісні показники.

Висновки. Таким чином, в ході дослідження з'ясовано, що саме інформаційне забезпечення є одним із вирішальних факторів при оцінці фінансової стійкості банку. Залежно від того які джерела інформації ми використовуємо та як їх поєднуємо формується оцінка фінансової стійкості банку.

Для ефективної оцінки рекомендується використовувати сукупність внутрішніх та зовнішніх джерел інформації. Адже на сучасному етапі розвитку банківського сектору, банк розглядається як економічна система, а його надійність як стабільність відносин між її елементами – це робить показник фінансової стабільності інтегральним показником, а тому інформація, що представляє інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості, може бути як кількісна, так і якісна.

Список використаних джерел:

1. Лютий І.О., Солодка О.О. Банківський маркетинг: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2 видання, 2010. – 776с.
2. Іванов В.В. Аналіз надійності банку. - М.: Російська ділова література, 2012. – 329с.
3. Карімов Р.В. Грошово-кредитна політика та банківський нагляд: Навчальний посібник. - Іжевськ: Видавництво Інституту економіки та управління УДГУ, 2010. – 453с.
4. Тіханін В.Б. Моніторинг фінансової стійкості комерційного банку// Фінанси та статистика. – 2013. – № 6 – С. 12-16.
5. Крухмаль О.В. Оцінка фінансової стійкості як динамічної характеристики банку // Вісник УАБС. – 2007. – № 1 (22) – С. 75-78.
6. Корнилюк Р. Методика рейтингу успішності українських банків // Реальна економіка. – 2013. – № 3
7. Зверяков М.І., Коваленко В.В. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи / Зверяков М.І., Коваленко В.В. // Фінанси України. – 2012. – №4. – С. 3-12.
8. Національний Банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
9. Фінансовий портал "Мінфін" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/>